

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного факультету

Т.В. Хом'як

“ _____ ”
_____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФПО 3.8 «АНТРОПОНІМІЯ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ»

Напрямок підготовки: **6.020303 – «Філологія»**

Професійне спрямування: **«Українська мова і література»**

Факультет: **філологічний**

Робоча програма «**Антропонімія Запорізького краю**» для студентів за напрямом підготовки **6.020303 – «Філологія»**, професійне спрямування «**Українська мова і література**», 2015 року. – 10 с.

Розробник: **Л.М. Стовбур**, кандидат філологічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови.

Протокол від 28 серпня 2015 року № 1.

Завідувач кафедри _____ (П.І. Білоусенко).

Схвалено науково-методичною радою філологічного факультету ЗНУ.

Протокол від 28 серпня 2015 року № 1.

Голова _____ (І.І. Ільченко)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0203 – «Гуманітарні науки» Напрямок підготовки 6.020303 – «Філологія»	За вибором	
Модулів – 2	Професійне спрямування: «Українська мова і література»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		4 -й	4 -й
	Рівень вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		12 год.	6 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2		Практичні	
самостійної роботи студента - 4		14 год.	6 год
		Самостійна робота	
	66 год.	120 год	
	Вид контролю:		
	залік	залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – **1:2.5**

для заочної форми навчання – **1: 10**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розвинути інтерес у майбутніх філологів до історико-етимологічної характеристики свого родоводу, його місця і ролі в контексті антропонімікону Запорізького регіону, а також прищепити навички дослідницько-пошукової роботи стосовно прізвища, імені, прізвиська тощо.

Завдання: — опанувати науково-теоретичні засади антропології;

- оволодіти практичними навичками добору й систематизації ілюстративного матеріалу;
- дати науковий коментар до зібраного і покласифікованого фактажу;
- здійснити антропонімно-генеалогічні розвідки власного родоводу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** ключові теоретичні моменти наукового підґрунтя вітчизняної та східнослов'янської антропонімії; прізвища видатних ономастів-славістів та їхні основні здобутки на ниві антропонімії; специфіку антропонімної картини Запорізького краю; доробок запорізьких учених, зроблений у царині антропонімії.

вміти: вичленовувати з ономастичного потоку антропоніми; класифікувати їх за певними критеріями (походженням, семантикою, дериватологічною природою тощо); встановлювати роль і місце запорізького антропонімного масиву в межах загальнонаціонального іменника; прогнозувати перспективні шляхи розвитку вітчизняного антропонімікону; на практиці (у школі, паспортних столах, службі з питань міграції, консультаційних центрах, на посаді держслужбовця тощо) застосовувати знання, набуті під час вивчення курсу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Вступ. Основні засади вивчення вітчизняної антропонімії.

Тема 1. Вступ до курсу «Антропонімія Запорізького краю».

Тема 2 . Становлення антропоніміки як розділу ономастики.

Тема 3. Філософсько-сутнісний чинник творення власних особових назв.

Тема 4. Лексикографічні здобутки слов'янського антропонімікону.

Змістовий модуль II. Самобутність власних особових назв Запорізького краю.

Тема 1. Регіональна специфіка процесу йменотворчості запорожців.

Тема 2. Екстралінгвальні чинники антропонімного процесу на Запоріжжі.

Тема 3. Етимолого-семантична характеристика власних особових назв жителів Запорізького краю.

Тема 4. Внесок видатних діячів культури, науки, освіти Запорізького краю у розбудову національного іменника.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	с/п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль I. Вступ. Основні засади вивчення вітчизняної антропонімії												
Тема 1. Вступ до курсу «Антропонімія Запорізького краю».	5	1	—	—	—	6						8
Тема 2. Становлення антропоніміки як розділу ономастики.	10	2	2	—	—	12		1	1			16
Тема 3. Філософсько-сутнісний чинник творення власних особових назв.	9	1	2	—	—	12		1	1			18
Тема 4. Лексикографічні здобутки слов'янського антропонімікону.	12	2	2	—	—	15		1	1			18
Разом за змістовим модулем I	36	6	6	—	—	45		3	3			60
Змістовий модуль II. Самобутність власних особових назв Запорізького краю												
Тема 1. Регіональна специфіка процесу йменотворчості запорожців.	12	2	2	—	—	14		1	1			14
Тема 2. Екстра-лінгвальні чинники антропонімного процесу на Запоріжжі.	9	1	2	—	—	10		1	1			14
Тема 3. Етимолого-семантична характеристика власних особових назв жителів Запорізького краю.	10	2	2	—	—	10		1	1			16
Тема 4. Внесок	7	1	2	—	—	11						16

видатних діячів культури, науки, освіти Запорізького краю у розбудову національного іменника.												
Разом за змістовим модулем 2	38	6	8	—	—	45		3	3	—		60
Усього годин	74	12	14	—	—	90		6	6	—		120

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу «Антропонімія Запорізького краю»	1
2	Становлення антропоніміки як розділу ономастики	2
3	Філософсько-сутнісний чинник творення власних особових назв	1
4	Лексикографічні здобутки слов'янського антропонімікону	2
5	Регіональна специфіка процесу йменотворчості запорожців	2
6	Екстралінгвальні чинники антропонімного процесу на Запоріжжі	1
7	Етимолого-семантична характеристика власних особових назв жителів Запорізького краю	2
8	Внесок видатних діячів культури, науки, освіти Запорізького краю у розбудову національного іменника.	1
	Разом	12

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу «Антропонімія Запорізького краю»	—
2	Становлення антропоніміки як розділу ономастики	2
3	Філософсько-сутнісний чинник творення власних особових назв	2
4	Лексикографічні здобутки слов'янського антропонімікону	2
5	Модульний контроль №1	
6	Регіональна специфіка процесу йменотворчості запорожців	2
7	Екстралінгвальні чинники антропонімного процесу на Запоріжжі	2
8	Етимолого-семантична характеристика власних особових назв жителів Запорізького краю	2

9	Внесок видатних діячів культури, науки, освіти Запорізького краю у розбудову національного іменника.	2
10	Модульний контроль №2	
	Разом	14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Антропоніми-тотеми дохристиянської доби	8
2	Взаємопроникнення і співіснування язичницьких та церковних власних особових назв	12
3	Відбиття суспільно-політичних подій на формування іменника українців	10
4	Перші спроби фіксації САІ	12
5	Вплив специфіки Запорізького регіону на йменотворчість жителів	16
6	Семантико-етимологічна характеристика САІ Запорізького краю	18
7	Перспективи розвитку антропонімного шару на Запоріжжі	8
8	Здобутки новітньої лексикографії в царині антропоніміки	6
	Разом	90

8. Завдання для самостійної роботи

Підготовка рефератів, доповідей, виступів на такі теми:

1. Антропоніми як об'єкт дослідження ономастів.
2. Первісні антропоніми-тотеми (обереги).
3. Індоевропейські корені сучасних слов'янських антропонімів.
4. Філософський чинник йменотворчого процесу.
5. Лексикографічний аспект дослідження антропонімів.
6. Конгломерат церковного і світського в царині антропонімії.
7. С.Наливайко – самобутній дослідник етимології вітчизняних особових назв.
8. Взаємозв'язок громадсько-політичних подій та процесу йменотворення.
9. Антропонімна еволюція мого родоводу.
10. Внесок антропонімістів діаспори у скарбницю ономастики.
11. Перші спроби укладання світського списку імен (доробок Б.Грінченка, І.Огієнка та ін.).
12. Явище козацтва як чинник колоритності сучасних прізвищ запоріжців.
13. В.А.Чабаненко – пропагандист і патріот Запорізького краю.
14. Доробок письменників Запоріжжя у галузі антропонімії.
15. Прізвища моїх однокласників: етимолого-семантична характеристика.

16. Прізвища моїх однокурсників: етимолого-семантична характеристика.
17. П.Ребро – майстер використання кумедних антропонимів запоріжців.
18. Антрополексеми у творчому доробку Г.Лютого.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточний контроль знань				Самостійна робота	Залік	Сума
Контрольний модуль 1		Контрольний модуль 2				
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4			
15	15	15	15	20	20	100

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

11. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з антропонімії Запорізького краю.
2. Плани практичних занять.
3. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.
4. Методичне забезпечення індивідуальної роботи студентів.
5. Дидактичні матеріали, підібрані викладачем.
6. Фактаж, зібраний викладачем і студентами.
7. Паперові та електронні носії антропонімної інформації.
8. Картотека іменника Запорізького краю.

12. Рекомендована література

Основна

1. Белей Л.О. Літературно-художня антропонімія як джерело розвитку національного іменника українців // Мовознавство. – 1993. – №3.
2. Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV-XVII ст. – К., 1988.
3. Карпенко Ю.О. Реєстри Війська Запорізького і проблема постання українських прізвищ // Питання історичної ономастики України. – К., 1994.
4. Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – К., 1984.
5. Кровицька О. Назви осіб в українській мовній традиції XVI-XVIII ст. Семантика і словотвір. – Львів, 2002.
6. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища. – К., 1990.
7. Медвідь-Пахомова С.М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах. – Ужгород, 1999.
8. Наливайко С. Таємниці розкриває санскрит. – К., 2000.
9. Наливайко С. Індоарійські таємниці України. – К., 2004.
10. Осташ Р.І. Власні особові імена у функції прізвищевих назв // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. – К., 1991.
11. Осташ Р.І. Із життя сучасних українських прізвищ // Українська пропріальна лексика. – К., 2000.
12. Осташ Р.І. Корінні і некорінні прізвища: постановка проблеми // Наукові записки. – Вип. 37. – Кіровоград, 2001.
13. Петров В.П. Етногенез слов'ян: джерела, етапи розвитку і проблематика. – К., 1972.
14. Сухомлин І.Д. Питання антропоніміки в українській мові. – Дніпропетровськ, 1975.
15. Ткаченко О.Б. Українські прізвища з суфіксом *-енко* та споріднені утворення (питання походження) // Слов'янське мовознавство: Зб. статей. – Вип. II. – К., 1958.
16. Худаш М.Л. Із спостережень над українськими козацькими особовими назвами-композирами середини XVII ст. // Ономастика / Відп. ред. К.К.Цілуйко. – К., 1966.
17. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К., 1977.
18. Чучка П.П. Розвиток імен і прізвищ // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К., 1983.
19. Сухомлин І.Д. Питання антропоніміки в українській мові. – Дніпропетровськ, 1975.

Додаткова

1. Бучко Д.Г. Свідки Княжої доби // Свобода. – Тернопіль, 2000. – №50.
2. Веселовский С.Б. Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии. – М., 1974.
3. Льченко І.І. Прізвища іншомовного походження Надвеликолузького регіону // Актуальні питання антропоніміки. – К.,2005. – С. 104-110.
4. Касім О.Ю. Про динаміку українських особових імен Одещини // Мовознавство. – 1990. - №3.
5. Кравченко Л.О. Прізвища Лубенщини. – К., 2004.
6. Марталого Т.В. Антропонімія Північного Степу України: Дис. ... канд. філол. наук. – Кіровоград, 1997.
7. Панцьо С.Є. Антропонімія Лемківщини. – Тернопіль, 1995.
8. Познанська В.Д. Складні прізвища в антропонімії Південно-Східної України // В пространстве филологии: К 70-летию со дня рождения Е.С.Отина / Отв. ред. В.М.Калинкин. – Донецк, 2004.
9. Поповський А.М. Українські прізвища із займенниковою основою *сам /само* // Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту: Зб.наук. праць, присвячений ювілею А.П.Загнітка. – Донецьк, 2004.
10. Пура Я.О. Сучасні прізвища Рівненщини. – Рівне, 1990. – Ч. V.
11. Чучка П.П. Сліди язичництва в антропонімії українців Карпатського регіону // Ономастика України першого тисячоліття нашої ери / Відп. ред. І.М.Железняк. – К., 1992.
12. Чучка П.П. Власне українські особові імена // Дивослово. – 2004. – №4.

15. Інформаційні ресурси

1. Бурячок А.А. Українсько-російський транслітерований словник власних імен і найпоширеніших прізвищ. – К., 2001.
2. Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. – Харків, 1960.
3. Горпинич В.О. Прізвища степової України: Словник. – Дніпропетровськ, 2002.
4. Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Прізвища Дніпровського Припоріжжя (словник). – Дніпропетровськ, 2003.
5. Етимологічний словник української мови: у 7 томах / Головний редактор О.С.Мельничук. – К., 1982-2006. – Т.1-5.
6. Ономастична картотека Інституту української мови НАН України.
7. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К., 1969.

8. Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей. Словник-довідник. 2-ге вид., випр. і доп. – К., 1996.
9. Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини) / Укладачі: Н.Д.Бабич, Н.С.Колесник, К.М.Лук'янюк (гол. ред.) та ін. – Чернівці, 2002.
10. Тупиков Н.М. Словарь древнерусских личных собственных имён. – СПб., 1903.
11. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 1993. – Т. 1-4.
12. Чабаненко В.А. Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 2005.
13. Этимологический словарь славянских языков: Праслав. лекс. фонд / Под ред. О.Н.Трубачёва. – М., 1974-2003. – Вып. 1-30.
14. Реєстр Війська Запорозького 1649 року / Підгот. до друку О.В.Тодійчук (гол. упоряд.), В.В.Страшко, Р.І.Осташ та ін. – К., 1995.

Інтернет-ресурси

- Ільченко І.І. Антропонімія Нижньої Наддніпрянщини. Навчально-методичний посібник. – Режим доступу: <http://library.znu.edu.ua/newbook/index.php?action=url/view&url id=63890>
- Ніканорова О.В. Неморфологічні способи творення українських прізвищ за «Реєстром Війська Запорозького 1640 р.». – Режим доступу: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/filologichni/2008_1_2/2008-26-06-024.pdf